

råd, også i for eksempel partierne og andre organer må der flere kvinder ind. Kvindekuppet vurderes først og fremmest som en demonstration af den voksende utålmodighed blandt kvinderne, fordi de i så stor grad har været holdt uden for det politiske liv. "Kvindekuppet" medførte en mentalitetsændring. Med en kvindelig repræsentants egne ord:

"Det kjentes som en liten revolusjon. Nå kunne jeg delta i politikk ikke til tross for at jeg var kvinne, men fordi jeg var det. Jeg vokste flere sentimeter i selvtillit i de dagene" (s. 44).

Bogen slutter med at understrege, at ikke kun kvinder er holdt ude fra politik. Der er som bekendt også underprivilegerede grupper af mænd. De underprivilegerede må med i politik, ikke blot som et retfærdighedsspørgsmål, men fordi de har en anden livssituation end de privilegerede. Men netop denne situation gør det vanskeligt for dem at deltage. Kravet må derfor generelt være, at vilkårene for politisk deltagelse ændres, slutter bogen.

Bogen er let læst og kan anvendes bredt i undervisning og studiekredse. Bag i bogen findes en del tabeller over kvinderepræsentationen i Norge. En del af de mange interessante problemstillinger kunne godt have været bedre belyst gennem systematisk indsamling af det samme materiale fra alle tre kommuner, hvilket ikke havde været uoverkommeligt.

Drude Danlerup

Hans Vogel, Der Kleinstaat in der Weltpolitik. Aspekte der schweizerischen Aussenbeziehungen im internationalen Vergleich. - Zürcher Beiträge zur Politischen Wissenschaft, Band 1, Zürich: Verlag Huber, 1979, 186 s., sfr. 28,00.

Studiet af småstaters udenrigspolitik har gennem de senere år været præget af stagnation, og interessen for "små stater" er i højere grad kommet til at dreje sig om de mindre udviklede stater og deres stilling i det internationale system. Herom er der blevet udarbejdet adskillige teorier om "afhængighed", hvis mål ikke så meget er at forklare afhængige staters udenrigspolitik som at belyse de interne konsekvenser af afhængigheden. I disse studier spiller størrelsesvariablen en ganske underordnet rolle, og det er ganske karakteristisk, at James A. Caporaso i sin glimrende oversigt over afhængighedsbegrebet i et nyligt nummer af International Organization (vol. 32, 1978, s. 13-43) slet ikke nævner størrelse af stater og da heller ikke - med en enkelt undtagelse - refererer til småstatslitteraturen.

råd, også i for eksempel partierne og andre organer må der flere kvinder ind. Kvindekuppet vurderes først og fremmest som en demonstration af den voksende utålmodighed blandt kvinderne, fordi de i så stor grad har været holdt uden for det politiske liv. "Kvindekuppet" medførte en mentalitetsændring. Med en kvindelig repræsentants egne ord:

"Det kjentes som en liten revolusjon. Nå kunne jeg delta i politikk ikke til tross for at jeg var kvinne, men fordi jeg var det. Jeg vokste flere sentimeter i selvtillit i de dagene" (s. 44).

Bogen slutter med at understrege, at ikke kun kvinder er holdt ude fra politik. Der er som bekendt også underprivilegerede grupper af mænd. De underprivilegerede må med i politik, ikke blot som et retfærdighedsspørgsmål, men fordi de har en anden livssituation end de privilegerede. Men netop denne situation gør det vanskeligt for dem at deltage. Kravet må derfor generelt være, at vilkårene for politisk deltagelse ændres, slutter bogen.

Bogen er let læst og kan anvendes bredt i undervisning og studiekredse. Bag i bogen findes en del tabeller over kvinderepræsentationen i Norge. En del af de mange interessante problemstillinger kunne godt have været bedre belyst gennem systematisk indsamling af det samme materiale fra alle tre kommuner, hvilket ikke havde været uoverkommeligt.

Drude Danlerup

Hans Vogel, Der Kleinstaat in der Weltpolitik. Aspekte der schweizerischen Aussenbeziehungen im internationalen Vergleich. - Zürcher Beiträge zur Politischen Wissenschaft, Band 1, Zürich: Verlag Huber, 1979, 186 s., sfr. 28,00.

Studiet af småstaters udenrigspolitik har gennem de senere år været præget af stagnation, og interessen for "små stater" er i højere grad kommet til at dreje sig om de mindre udviklede stater og deres stilling i det internationale system. Herom er der blevet udarbejdet adskillige teorier om "afhængighed", hvis mål ikke så meget er at forklare afhængige staters udenrigspolitik som at belyse de interne konsekvenser af afhængigheden. I disse studier spiller størrelsesvariablen en ganske underordnet rolle, og det er ganske karakteristisk, at James A. Caporaso i sin glimrende oversigt over afhængighedsbegrebet i et nyligt nummer af International Organization (vol. 32, 1978, s. 13-43) slet ikke nævner størrelse af stater og da heller ikke - med en enkelt undtagelse - refererer til småstatslitteraturen.

Et af de få steder, hvor der fortsat drives studier over det "klassiske" småstatsproblem, er det lille, men produktive Institut für Politische Wissenschaft ved universitetet i Zürich. Således fremlagde instituttets leder Daniel Frei i 1975 en oversigt over Strategien zum Umgang mit Abhängigkeit, hvor han på en ganske foreløbig, men inspirerende måde skitserede en række forskellige udenrigspolitiske strategier for småstater i deres håndtering af problemet om en ydre afhængighed. Som de øvrige studier fra dette institut blev også denne studie kun offentliggjort i duplikeret form.

Nu har instituttet imidlertid startet en egentlig skriftserie, og det første bidrag i denne er netop en undersøgelse af småstaten i verdenspolitikken foretaget af Hans Vogel og i øvrigt stærkt inspireret af Daniel Freis studie. I betragtning af, at der gennem de senere år som nævnt kun er fremkommet ganske få komparative undersøgelser af småstaters udenrigspolitik og at visse af disse tilmed har været mindre vellykkede, fortjener dette nye bidrag en omtale.

For nu at begynde med det mere problematiske, så har Hans Vogel naturligvis også sine vanskeligheder med at definere, hvad han vil forstå ved en småstat. Han fastholder nemlig klart en adskillelse mellem en stats "fysiske størrelse" og dens "magt", og den adskillelse er for ham vigtig, fordi han derved kan påvise, at nogle "fysisk små" stater faktisk har et vist magtpotentiel (s. 70). På den anden side tvinger denne adskillelse ham ud i en noget tvivlsom definition af småstaten alene på grundlag af dens fysiske størrelse, forstået som en samvejning af to faktorer, nemlig det dyrkede areal (nutzbare Fläche) og befolkning. Der er med andre ord tale om en "absolut" definition, og som vi straks skal se, bringer det ham i visse vanskeligheder.

Vogel foretager helt fra begyndelsen en opdeling af småstatens udenrigspolitik i to analyseniveauer, et strukturanalytisk og et adfærdsanalytisk. Han påpeger med rette, at hovedparten af den hidtidige småstatslitteratur er strukturorienteret i den forstand, at den søger småstatens udenrigspolitik forklaret ud fra dens særlige "struktur", dvs. dens størrelse, hvorved den får en næsten deterministisk karakter (s. 36). I modsætning hertil har det adfærdsanalytiske synspunkt, der interesserer sig for den adfærd eller de strategier, som småstater vælger, en voluntaristisk karakter.

I overensstemmelse med sin opdeling foretager Vogel først en undersøgelse af det strukturelle udgangspunkt, og ved hjælp af teoretiske overvejelser når han frem til en grundlæggende (men ikke særlig overraskende) hypotese (s. 77):

Je kleiner ein Territorialstaat, desto grösser ist dessen Defizit zwischen Leistungsbedarf und -bestand und desto grösser ist der Zwang zu externer Verflechtung.

Med en prisværdig åbenhjertighed konstaterer han imidlertid kort efter på grundlag af en empirisk undersøgelse (s. 79):

Dabei erscheint der Zusammenhang zwischen physischer Grösse und externer Verflechtung - das "Kernstück" der Hypothese - als überraschend schwach.

Årsagen hertil er imidlertid den enkle, at begrebet "fysisk små stater" er overordentlig heterogent. Hypotesen om den eksterne "Verflechtung", der i praksis er ensbetydende med småstaters store udenrigshandel i forhold til deres GNP, styrkes nemlig empirisk ganske meget, når den begrænses til småstater med et stort GNP og/eller en stor befolkning. Den hermed af Vogel selv antydede mulighed for en typologisering af småstater forfølger han imidlertid ikke videre, måske fordi han er så fikseret på at fastholde ét fællestræk ved småstater, nemlig at de er "fysisk små".

Blandt afhandlingens fortjenester kan det fremhæves, at Vogel mere systematisk end det hidtil er gjort inddrager de, i øvrigt ret få, bidrag fra økonomer. Interessant er hans påpegning af, at økonomer øjensynlig er langt forsigtigere end politologer med at drage slutninger fra småstaters store udenrigshandel til deres "afhængighed", og at de endog fremhæver visse fordele ved denne økonomiske struktur (s. 38 og 93). Han holder selv til denne, mindre dramatiske og sikkert rigtigere, holdning, men er dog ikke mere imponeret af økonomernes argumenter, end at han på grundlag af empiriske undersøgelser tilbageviser Peter J. Lloyds hypotese (i bogen International Trade Problems of Small Nations, 1968), om, at stater med et lille GNP har få multiplikatoreffekter mellem udenrigshandelssektoren og den øvrige økonomi (s. 100).

Det strukturanalytiske synspunkt er for så vidt ganske enkelt, fordi det tager sit udgangspunkt i en enkelt forklaringsvariabel, nemlig "størrelse", som tilmed let lader sig kvantificere (hvis man ellers afholder sig fra refleksioner over kvantificeringens relevans). Langt større vanskeligheder melder der sig ved det andet af Vogels analyseniveauer, det adfærdsanalytiske, som søger svar på, hvilke strategier en småstat kan vælge i sin udenrigspolitik (eller bør vælge, for afhandlingen er ikke fri for rent normative betragtninger, f.eks. s. 123). Vogel viger imidlertid ikke tilbage for disse vanskeligheder, og han yder her et betydningsfuldt bidrag til den ellers betrængte småstatslitteratur.

Til en begyndelse påpeges, at den private sektor i en kapitalistisk stat ikke er underlagt statslig styring, således at man har at gøre med to nationale subsystemer, det statslige og det private. Denne betragtning er naturligvis en forenkling, men er forsvarlig, selv om den medfører problemer. Teoretisk kan samspillet mellem de to subsystemer eller sektorer tænkes at foregå på to for-

skellige måder, som hver for sig kan bidrage til en styrkelse af småstatens bevarelse af autonomi. Den første er, at de to sektorer formelt og uformelt samarbejder (kongruens-modellen) og den anden, at de arbejder uafhængigt af hinanden og dermed foretager en slags "risikospredning" (segmenteringsmodellen). Vogel forkaster segmenteringsmodellen (s. 130), hvilket nok er lidt hastigt og måske betinget af, at han ikke har øje for mulige segmenteringer i den statslige sektor. Eksempelvis kan det tolkes som et forsøg på segmentering, når de udenrigspolitiske og udenrigsøkonomiske spørgsmål i det schweiziske system varetages af to forskellige ministerier, eller når Danmark fastholder to forskellige fora for henholdsvis forsvarspolitiske og udenrigsøkonomiske spørgsmål, nemlig NATO og EF. I det mindste kunne det antages, at sådanne adskillelser for småstaten repræsenterede fastholdelse af visse, måske begrænsede, optionsmuligheder.

Vogel holder sig imidlertid til kongruensmodellen, og i et større empirisk afsnit belyser han nærmere samspillet mellem den statslige og den private sektor i Schweiz. Det gør han ved at udvælge en række indikatorer, for den statslige sektors vedkommende bl.a. antallet af schweizisk diplomatisk og konsulært personel i land X og besøg af ministre fra land X i Schweiz, og for den private sektor Schweiz' eksport til og import fra land X. Det påvises, at der er en klar samvarians mellem disse indikatorer, men Vogel vil imidlertid frem til en kausal sammenhæng mellem de to sæt af indikatorer, og han påviser ved en statistisk analyse, at samvariansen ikke - eller kun i meget ringe grad - er påvirket af to andre, "tænkelige" variable, nemlig den geografiske afstand fra Schweiz til land X og land X' udviklingsniveau. Springet fra at påvise samvarians og til at påvise kausalitet er imidlertid mere kompliceret end som så, og hans antagelse om kausalitet er ikke blevet bevist ved denne fremgangsmåde.

Man kan også spørge, om de valgte indikatorer er relevante udtryk for intensiteten og omfanget af de schweiziske relationer med omverdenen. Antallet af diplomatisk og konsulært personel i andre lande er naturligvis en let håndterlig størrelse, men det kunne fortjene en nærmere overvejelse, hvad tallene egentlig kan tages som udtryk for. Og eksport og import er netop for Schweiz' vedkommende næppe noget dækkende udtryk for de udenrigsøkonomiske relationer, fordi kapitalbevægelser spiller en stor rolle, hvad Vogel også andetsteds berører (s. 86), men ikke kommer nærmere ind på.

Vogel behandler selvforsyning som en strategi for småstaten til at mindske afhængigheden af omverdenen og påpeger for Schweiz' vedkommende (s. 119):

Dank erheblichen Subventionen an die Landwirtschaft zur Stützung nicht-rentabler Betriebe ... gelang es, hier einen befriedigenden Selbstversorgungsgrad zu erreichen.

Argumentet er velkendt fra bl.a. den sikkerhedspolitiske debat i Sverige i 1950'erne, men landbrugssubventioner tjener også i høj grad indrepolitiske formål og kan ikke blot ses som en udenrigspolitisk strategi.

Sammenfattende kan det om Vogels afhandling siges, at den for det første bringer en omfattende og nuanceret behandling af de hidtil fremsatte hypoteser om småstaters adfærd og for det andet gør et systematisk forsøg på at anvende en række af disse hypoteser på den schweiziske udenrigspolitik. Der kan rejses kritik mod nogle af afhandlingens resultater, men man må være enig med Daniel Frei, når han i et forord siger om afhandlingen, at den "bringt die wissenschaftliche Diskussion um dem Kleinstaat um einen wesentlichen Schritt voran".

Niels Amstrup